

Marketingu i drejtëpërdrejtë i produkteve të qumështit në tregjet e gjelbërta të Kosovës - një rrezik i lartë për shëndetin e njerëzve.

Analizë nga :

Shoqata e Prodhuesve të Qumështit të Kosovës (SHPQK)

Shoqata e Qumështorëve të Kosovës (SHQK)

Koordinuar nga:

Baumann & Jetishi

Janar 2015

Mbështetur nga:

Përmbajtje

Përmbajtje	2
Paraqitje	3
Arsyeshmëria dhe metodologjia	3
Çështjet e hulumtimit.....	3
Prodhuesit e produkteve të qumështit	3
Produktet e qumështit: nga ferma deri në treg	4
Produktet e qumështit në tregun e gjelbërt dhe origjina e tyre	4
Higjiena në sallat e ruajtjes dhe prodhimit të prodhuesve e produkteve të qumështit.....	5
Paketimi dhe siguria e produkteve në tregjet e gjelbërta.....	7
Transporti i produkteve.....	8
Higjiena në tezgat (pikat e shitjes) e shitësve	8
Higjiena dhe mbrojtja e produktit	8
Higjiena e shitësve.....	10
Kontrollimi i produkteve të qumështit në tregun e gjelbërt.....	12
Kontrollimi në tregun e gjelbert përmes inspektorëve të ushqimit.....	12
Kontrollat vetanake të prodhuesve të produkteve të qumështit	12
Gjurmueshmëria e produkteve që shiten në tezgat.....	15
Etiketimi i produkteve në tezgat.....	16
Dallimet rajonale në tregjet e gjelbra në Kosovë	17
Përfundim	20
Fotot e shitjes së produkteve të qumështit në disa nga tregjet e gjelbërta të Kosovës.....	21

Paraqitje

Arsyeshmëria dhe metodologjia

Në Kosovë, fermerët shesin rreth 30 milion kg qumësht në tregjet e gjelbëtra (tregjet e fermerëve) ose pranë tyre në rrugë, pa përpunim paraprak nga qumështore të licencuara. Kjo formë e të ashtuquajturit marketing i drejtëpërdrejtë është një sfidë e madhe për industrinë e qumështit. Këto produkte nuk plotësojnë asnjë cilësi minimale dhe kritere higjienike. Kështu, produktet e pakontrolluara, të marketuara drejtëpërdrejtë krijojnë konkurrencë të padrejtë me produktet e shitura në tregjet e rregullta lokale. Shteti nuk zbaton të njëjtat rregulla (standartet e kualitetit dhe higjienës) kundrejt tyre. Në veçanti shitja e qumështit të papërpunuar nuk është e rregulluar në mënyrë të mjaftueshme - një rrezik jashtëzakonisht i lartë për shëndetin e popullit të Kosovës, ku prodhuesit shesin rreth 20 milion kg qumësht të papërpunuar në vit, pa ndonjë kontroll!

Me këtë studim ne duam të analizojmë gjendjen aktuale të shitjeve të produkteve të qumështit në tregjet e gjelbërta. Ne kemi intervistuar 73 prodhues që shesin produkte të qumështit në tregjet e gjelbërta në 18 komuna. Para kësaj, ne kemi biseduar me inspektoratet ushqimore që janë përgjegjëse për sigurinë e ushqimit në komunën përkatëse. Të gjitha pyetjet kanë qenë të lidhura deri në çfarë mase janë respektuar standardet minimale në fushën e marketingut të drejtëpërdrejtë në BE (dhe Zvicër), pavarësisht nga fakti se në Kosovë nuk ekziston rregullore për marketing të drejtëpërdrejtë. Ne kemi dashur të dijmë nëse ka nevojë për një rregullore: A janë këto produkte në tregun e gjelbërt një rrezik të lartë për shëndetin e popullatës? A konkurrojnë padrejtësisht këto produkte kundrejt qumështoreve të licencuara dhe prodhuesit e tyre të qumështit?

Çështjet e hulumtimit

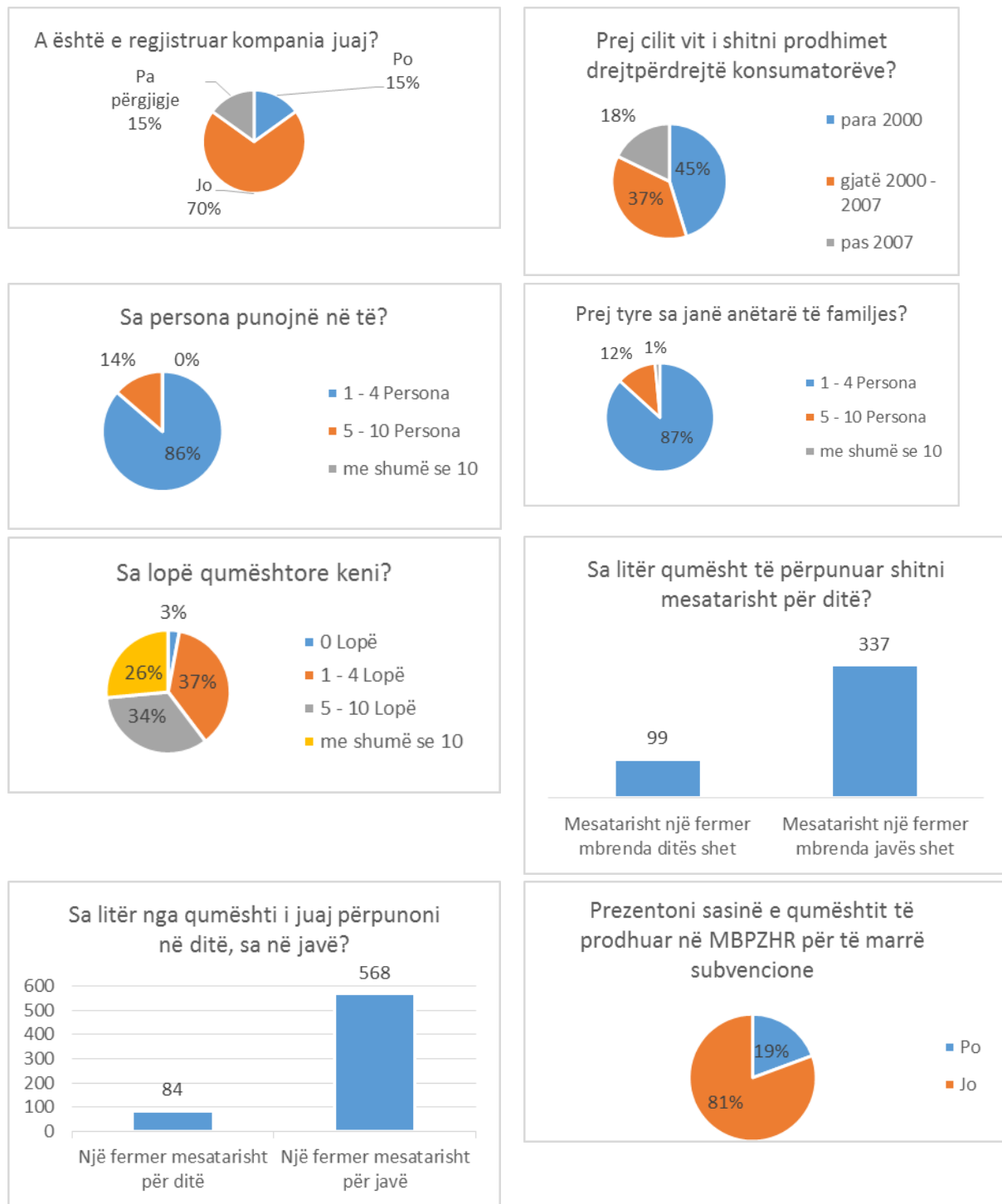
Ne kemi bërë pyetje të cilat janë relevante në fushën e marketingut të drejtëpërdrejtë të produkteve të qumështit, për shembull në Gjermani, Francë, Zvicër, Lituani dhe Bullgari. Pyetjet janë të lidhura me masat minimale që janë obligative në mënyrë që të garantojnë :

- higjienë dhe ftohje në mesin e zinxhirit të vlerës, nga ferma deri te konsumimi i produktit,
- gjurmueshmëri të produkteve, në rast se një produkt paraqet një kërcënim potencial për shëndetin dhe ndodh një problem shëndetësor,
- statusi ligjor i shitësve si prodhues të produkteve të qumështit (përkundrazi statusit ligjor tashmë të rregulluar të qumështore të licencuara)

Prodhuesit e produkteve të qumështit

Sipas legjislacionit ekzistues të Kosovës¹ çdo njësi që përpunon qumësht duhet të marrë licencën dhe ku fillimisht duhet të marrin Certifikatën e Regjistrimit të Biznesit. Ne mësuam se vetëm 15% kishin pretendim për t'u regjistruar. Sipas Udhëzimit Administrativ nr. 2005/01, të gjithë prodhuesit që përpunojnë më pak se 1'000'000 litra qumësht të papërpunuar në vit, janë Subjektet e përpunimit komercial të qumështit. Ato janë kryesisht biznese familjare me një numër të vogël të lopëve. Numri i bizneseve të reja është në rënje. 19% e prodhuesve pretendojnë që marrin subvencione që janë të lidhura me sasinë dhe cilësinë. Kjo do të thotë, në minimum katër nga pesë prodhues prodhojnë qumësht që nuk kontrollohet fare.

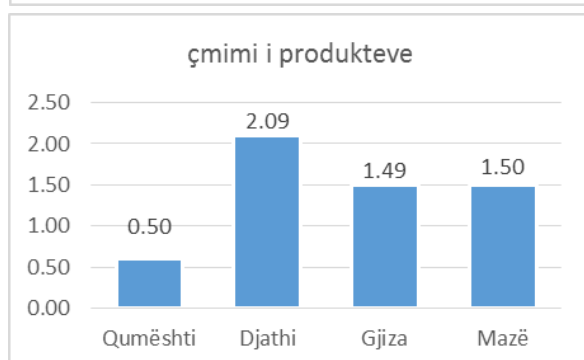
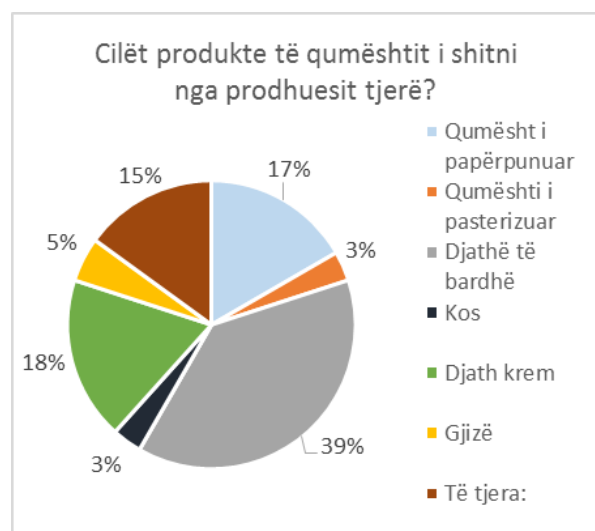
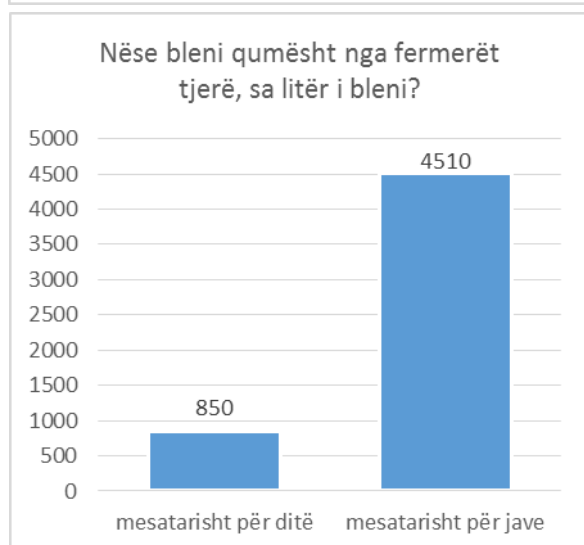
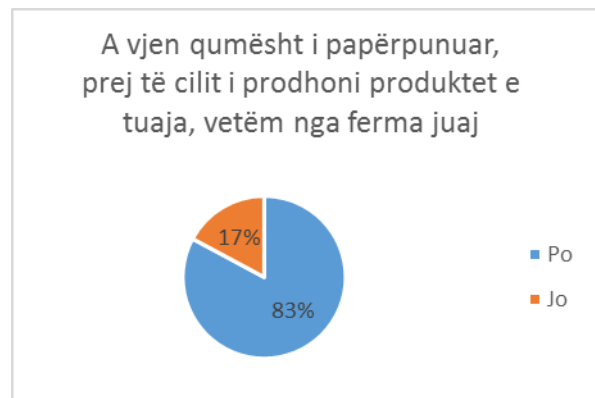
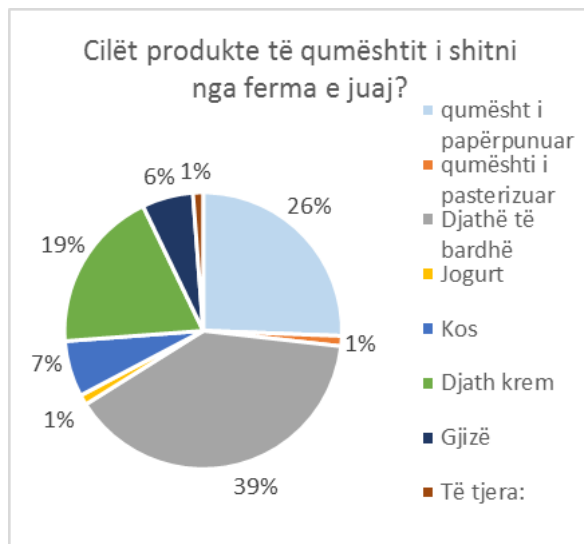
¹ Udhëzimi Administrativ nr. 2005/01: në vendosjen e kushteve për licencimin e objekteve të përpunimit të qumështit dhe pakove; dhe: Udhëzim administrativ nr.9/2004: për licencimin e veprimtarive të industrisë ushqimore, jo ushqimore dhe ndërtimore dhe certifikimin e produkteve të industrisë bujqësore.

Produktet e qumështit: nga ferma deri në treg

Produktet e qumështit në tregun e gjelbërt dhe origjina e tyre

Shumica e produkteve të qumështit që prodhuesit shesin në tregjet e gjelbërta janë djathi i bardhë, djathi i freskët dhe qumështi i papërpunuar. Këto janë produktet më delikate të qumështit: në mënyrë të veçantë këto produkte duhet të ruhen në temperaturë nën 6°C. Disa prodhues shesin edhe qumështin e papërpunuar të prodhuesve të tjerë të qumështit, pa ditur asgjë në lidhje me cilësinë e qumështit. 17% e prodhuesve blejnë mesatarisht 850 litra në ditë të qumështit të papërpunuar, për përpunimin dhe shitjen në tregun e gjelbër. Çmimet janë më të ulëta se në supermarket.

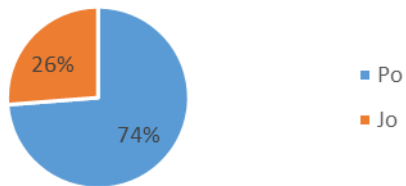

Higjiena në sallat e ruajtjes dhe prodhimit të prodhuesve e produkteve të qumështit

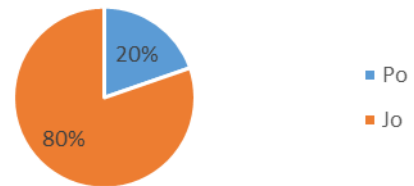
Shumica e kërkesave e prodhuesit pretendojnë të kenë kushtet e duhura për pastrimin e uzinës së përpunimit, që nuk ka lagështi atje, që nuk i lejojnë kafshët në dhomën e përpunimit, dhe nuk i mbajnë materialet e pastrimit në dhomën e prodhimit ose në dhomën ku bëhet ruajtja e ushqimit të kafshëve. Negativ: vetëm një nga tre e di temperaturën në dhomën prodhuese dhe depozituese. Vetëm 17% kanë një kanalizim nga prodhimi.

Në fakt, të gjitha këto objekte të prodhimit dhe deponimit duhet të jetë kushte të mjaftueshme higjienike dhe sistemet e duhura të ftohjes. Në maksimum 17% e prodhuesve përmbushin këto standarde minimale higjienike - ose ata pretendojnë t'i përmbushin këto standarte.

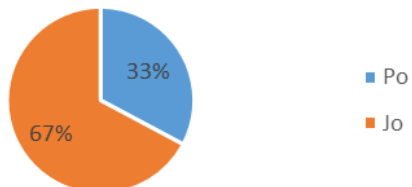
A janë sallat e ruajtjes dhe prodhimit në një gjendje që në çdo kohë mund të pastrohen dhe dezinfektohen?

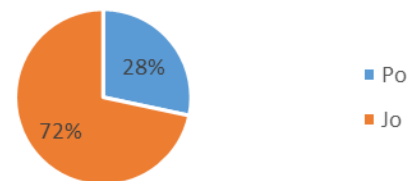
A keni vërejtur ndonjëherë në sallat e ruajtjes dhe prodhimit lagështi (avull ose pika të ujit) ose myk?

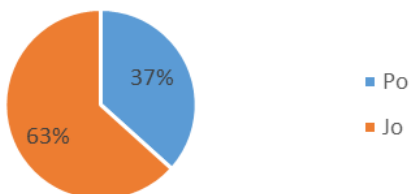
A keni termometra të instaluar në mur në sallat e ruajtjes dhe prodhimit

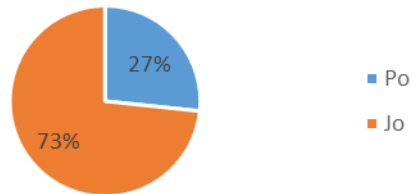
A lejohet prezenca e kafshëve në sallat e ruajtjes dhe prodhimit?

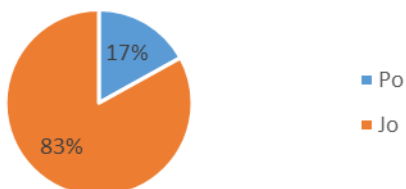
A mbani produkte pastrimi (detergjente) në sallat ku i prodhoni produktet e juaja?

A mbani produkte pastrimi (detergjente) në sallat ku e ruani ushqimin për kafshë?

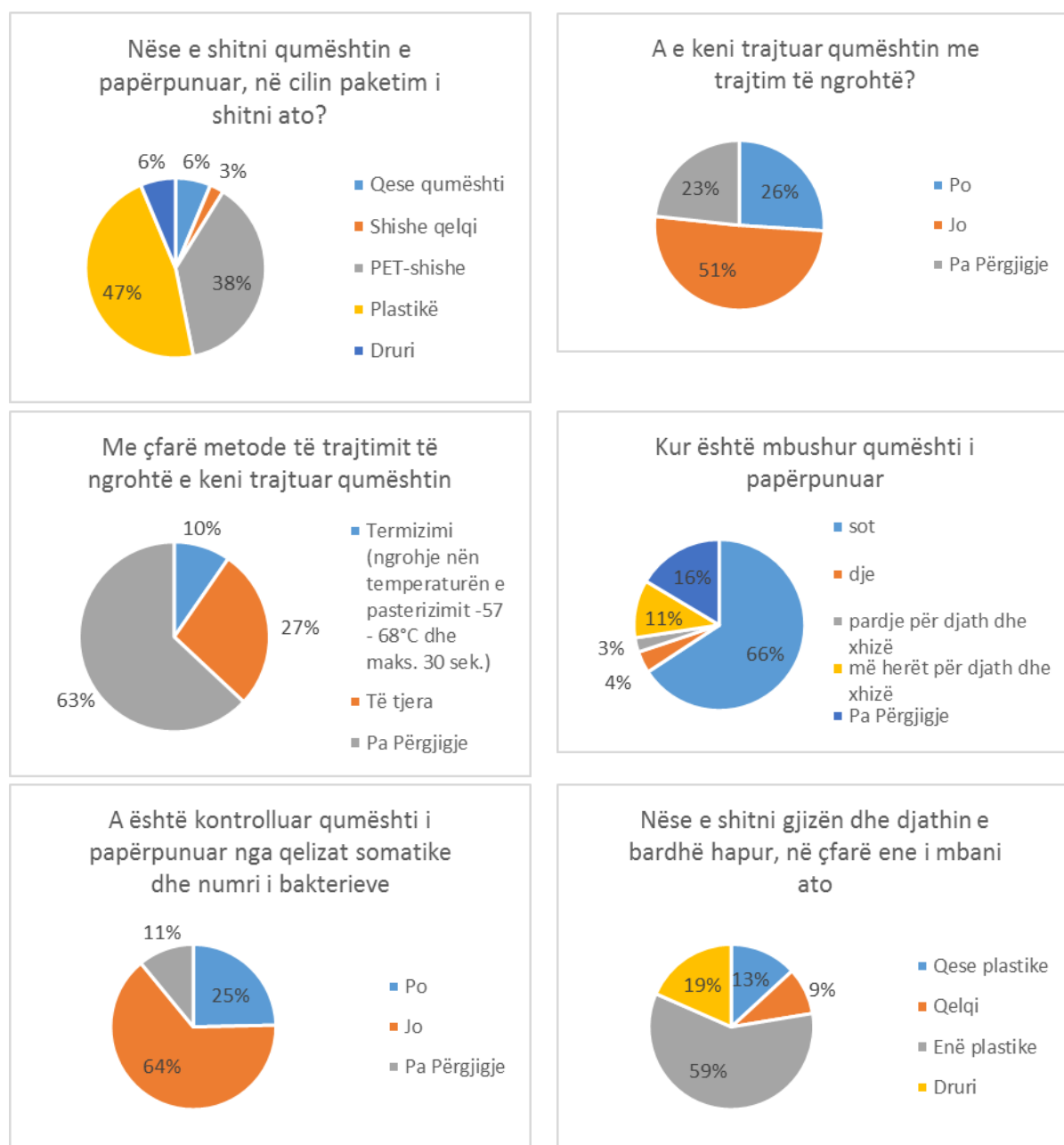
A mund të rrjedh uji i kanalizimit nga sallat e juaja të prodhimit?

Paketimi dhe siguria e produkteve në tregjet e gjelbërta

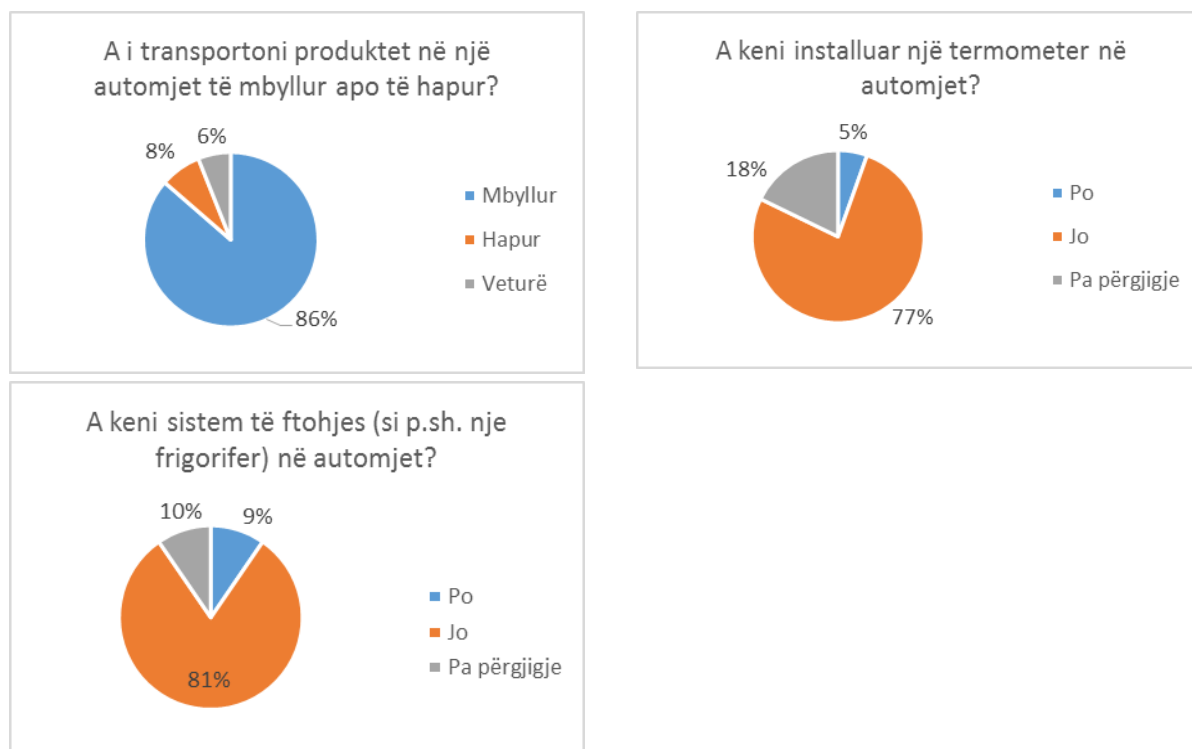
Shumica e prodhuesve shet qumësht (të papërpunuar) të paketuar në shishe plastike higjenikisht shumë të rrezikshme PET. Rreth trajtimit të qumështit, prodhuesit nuk japin përgjigje të qarta; ¼ të paktën pretendojnë të bëjnë një trajtim të ngrohjes së qumështit të papërpunuar. Megjithatë, problemi kryesor mbetet qumështi i papërpunuar nuk duhet të jetë për shitje në tregjet e gjelbërta. Shumica e vendeve të BE-së nuk e lejojnë këtë dukuri pasi që ajo mund të jetë shumë e rrezikshme për konsumatorët, veçanërisht kur nuk ka ftohje dhe kontroll të cilësisë, si në rastin e Kosovës: Vetëm një nga katër thotë se ai kontrollon qumështin.

Paketimi i produkteve tjera të freskëta është e rrezikshëm poashtu, si dhe: shumica e djathit të freskët (shitjet e hapura) është i mbushur në qese plastike dhe kontenierë, nganjëherë në dru. Djathi është i ekspozuar ndaj mjedisit të tij, i cili maksimizon rrezikun e kontaminimit.

Transporti i produkteve

Në kundërshtim me djathrat e fort (të cilat nuk janë shumë të njohura në Kosovë), qumështi i papërpunuar dhe produktet e freskëta të djathit duhet të transportohen në automjete në temperaturë të duhur të ftohjes (max. 6°C). Megjithatë, më pak se 10% pretendojnë të kenë një frigorifer gjatë transportit. Një ndërprerje e zinxhirit të ftohtë mund të jetë jashtëzakonisht e rrezikshme për konsumatorët, veçanërisht kur bëhet fjalë për qumështin e papërpunuar.

Higjiena në tezgat (pikat e shitjes) e shitësve

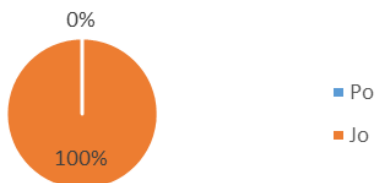
Higjiena dhe mbrojtja e produktit

Për sigurinë ushqimore të produkteve të qumështit është e një rëndësie shumë të lartë se stalla e tregut të gjelbërt duhet të jetë në kushte krejtësisht të pastërta dhe higjienike. Produkte sikurse djathi i freskët, djathi i bardhë dhe qumështi, por edhe kosi, duhet të ruhen në temperatura të ftohta dhe të jetë të mbrojtura nga ekspozimi në dritë dhe ndikimeve të tjera potencialisht negative. A është ky rasti në tregjet e gjelbërta të Kosovës? Ne kemi vërejtur se kjo nuk është në të gjitha rastet:

As edhe një produkt nga qindra tjerë nuk ka qenë i mbrojtur nga ndotja. Vetëm një përqindje shumë e vogël e tregjeve përmbushë kushte të caktuara themelore, infrastrukturore që janë të nevojshme edhe sipas legjislacionit të Kosovës, për të mbrojtur produktet dhe për të lejuar një pastrim të duhur nga stalla. Megjithatë, praktikisht të gjithë dështojnë për të përmbushur të gjitha kërkesat minimale. Konsumatorët mund edhe të prekin produktet (jo pakot!) me duart e tyre, mund të pështyjnë mbi to. Qumështi i papërpunuar është mbajtur nën diell në temperatura të larta. Tej mase e papranueshme është mungesa e një sistemi (të mjaftueshëm) të ftohjes që ndoshta shpesh çon në një prishje të produkteve. E fundit por jo më pak e rëndësishme, menaxhimi i mbeturinave është e tmerrshme: duhet të mbajnë mbeturinat (e ushqimit) në kuti të hapura në stalla e tregut, kështu që një burim i rrezikshëm i ndotjes.

Këta të gjithë janë tregues për një situatë shumë të rëndë, katastrofike dhe të rrezikshme të tregjeve të gjelbërta në Kosovë.

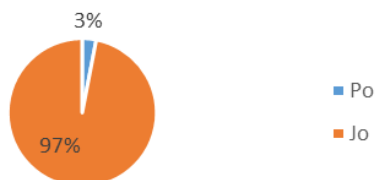
A janë produktet e qumështit të ruajtura ashtu që të jenë të mbrojtura nga ndotjet (nuk janë në afërsi të dyshemesë)?

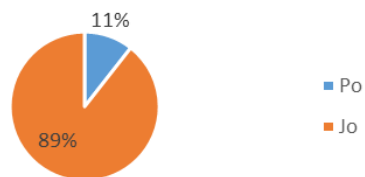
A është shtenda e shitjes e mbuluar me qelq (e mbrojtur nga pikat e pështymës) dhe a posedoni gjatë shitjes dhe përgatitjes për shitje sipërfaqe të lëmuara, pa çarje dhe që mund të lahen?

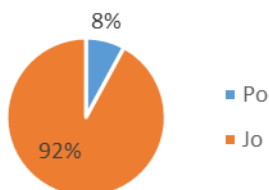
A i mbron shtenda e shitjes produktet ushqimore nga pluhuri, papastërtitë, nga erërat, nga lagështia, temperatura dhe moti?

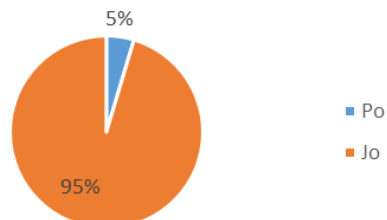
A posedon shtenda e shitjes mure të brendshme të lëmuara pa fuga ?

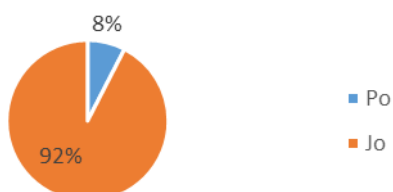
A posedon shtenda e shitjes dysheme që është lehtë për tu pastruar?

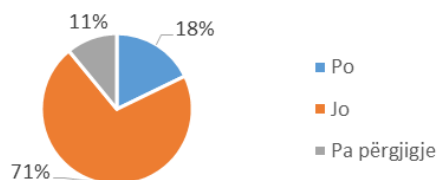
A janë sipërfaqet që vijnë në kontakt me produktet e qumështit në gjendje të përkryer dhe janë lehtë për tu pastruar dhe për tu dezinfektuar? (Këto sipërfaqe duhet të jenë nga materialie të lëmuara, të cilat mund të lahen lehtë si dhe duhet të jenë të qën

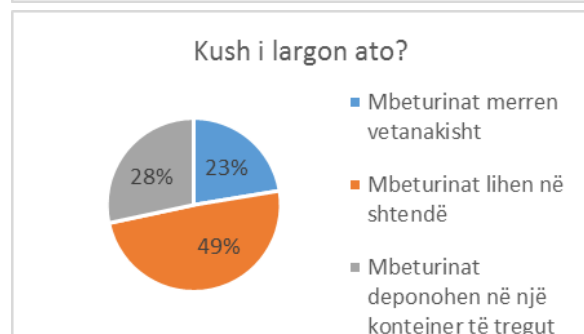
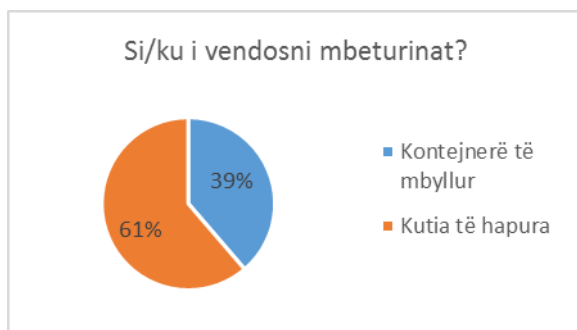
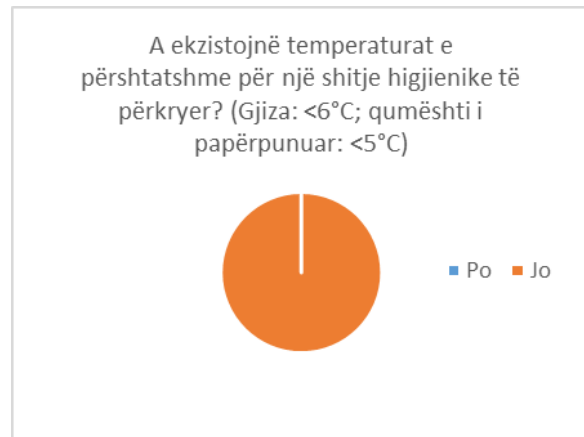

Për produktet ushqimore të pa paketuara a janë ato të mbrojtura me pajisje speciale si p.sh.:me një mbrojtës nga qelqi apo xhami plastik apo kumbona plastike speciale për mbrojtje kundër kollitjes ose kundër pështymës ?

A ftohen produktet e qumështit në shtendë?

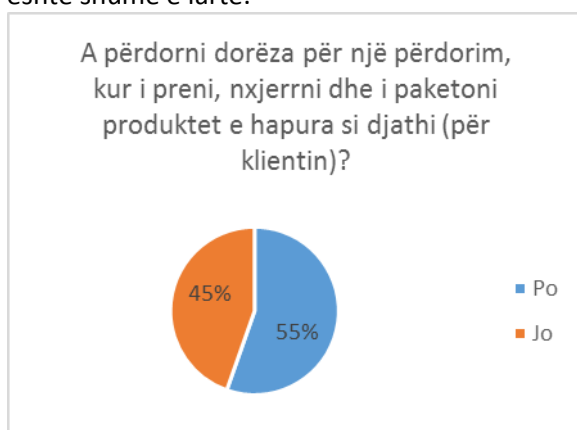

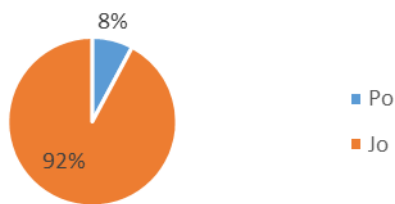
Higjiena e shitësve

Disa prodhues kanë pretenduar që respektojnë disa nga rregullat themelore kur është fjala për higjienën personale (të tilla si mos-pirja e duhanit, përdorimi i dorëzave, etj). Megjithatë, ne nuk mund të verifikojmë se dhe shpesh kemi vërejtur të kundërtën. Disa shitës kanë pranuar që shesin produkte edhe pse ata ishin të sëmurë; ne kemi vërejtur se disa njerëz madje kishin plagë të hapura apo infeksione të lëkurës, të cilat në mënyrë rigorozë duhet të ndalojnë personin për të punuar si shitës i produkteve të qumështit.

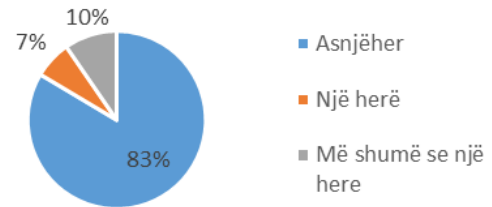
Është shumë e rëndësishme që shitësi që është vazhdimisht në kontakt me produktet e qumështit të ketë qasje në një lavabo me ujë të ftohtë dhe të ngrohtë, sapun dhe peshqir në stallat e tregut. Personi duhet të pastrojë duart rregullisht, dhe ujërat të zeza duhet të vazhdojnë në sistemin e kanalizimit publik. Nga 74 tezga të tregut ku ne kemi intervistuar, ne mund të identifikojmë vetëm një (në Vushtrri), që plotëson pak a shumë kriteret bazë lidhur me ujë për arsye higjienike. Vetëm duke vështruar shitësit, ne kemi vlerësuar se një nga tre kishin duart dhe flokët e pista. Vështirë se ndonjë nga personat (1 nga 10) ishte i veshur me rroba të pastra, të duhura për shitje. Me fjalë të tjera: rreziku që një shitës ndot produktet e qumështit me duart dhe rroba e tij të pista është shumë e lartë.

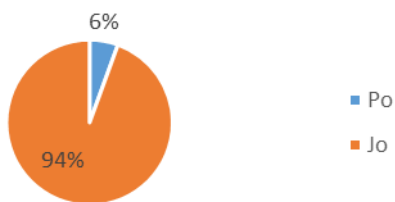
A keni vërtetim shëndetësor, i cili vërteton që ju nuk lëngoni nga ndonje sëmundje ngjitëse?

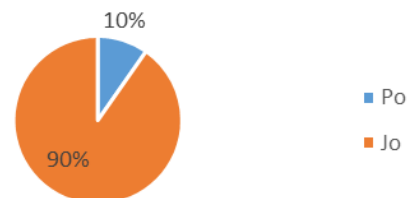
Sa shpesh ishit të sëmurë ju apo bashkëpunëtori/ju juaj gjatë shitjes vitin e kaluar? (p.sh. me grip apo ethe)

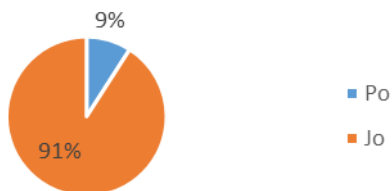
A mund të shihen te shitësit plaga të hapura apo infeksione të lëkurës?

A janë rrobat e shitësit të përshtatshme për shitje dhe të pastra?

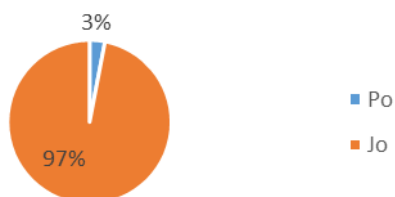
A qëndron e gatshme në shtendën e shitjes, një lavabo për larjen e duarve që është lehtë për tu arritur (nuk ka derë para lavabosë) për pastrimin higjienik dhe terjen e duarve?

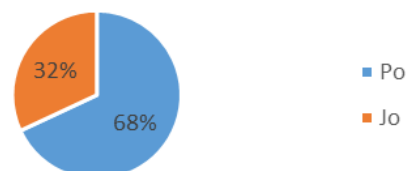
A qëndrojnë afër lavabosë të ashtuquajtura dhuruese shamponi për duar (bombola apo kuti plastike e mbushur me sapun të lëngshëm për duar, e varur në mur) dhe peshqir letre në sasi të mjaftueshme për përdorim që janë lehtë për tu arritur,?

A ekziston në shtendën e shitjes uji i ngrohtë i mjaftueshëm në lavabo dhe gypat e ujit që e përcjellin ujin në kanalizim?

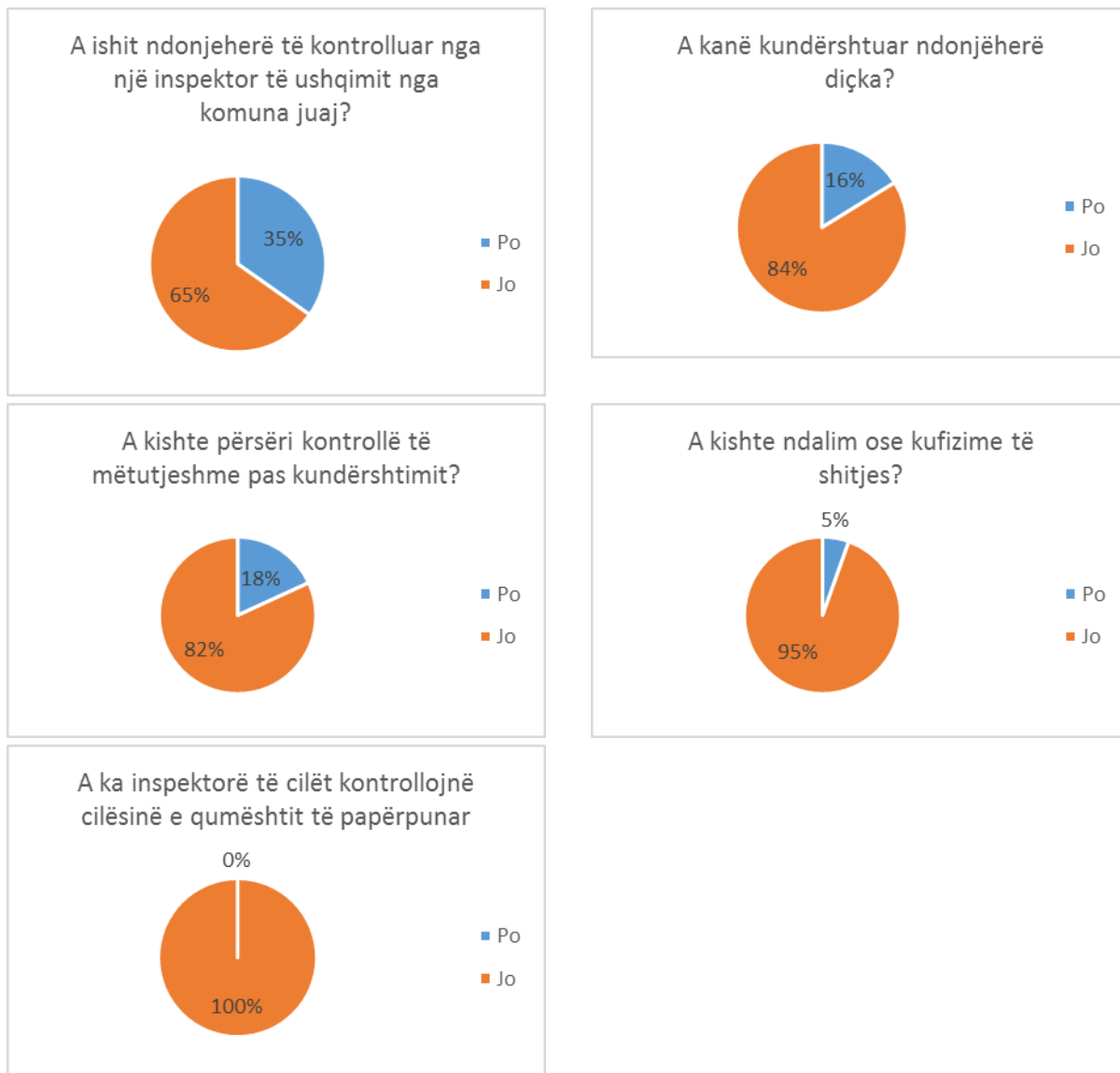

A janë duart dhe flokët e shitësit të pastër?

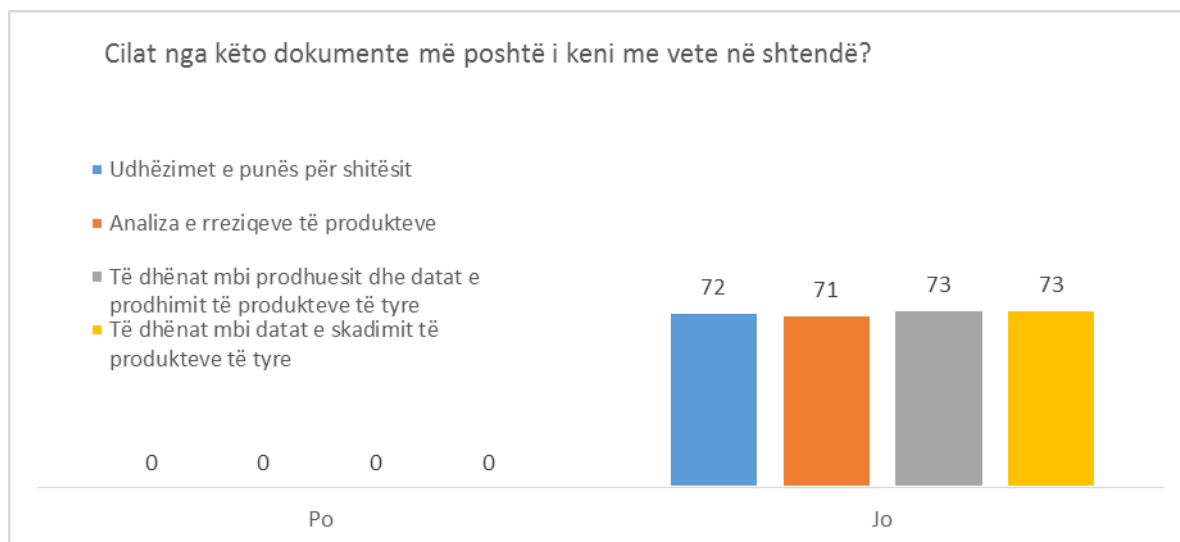
Kontrollimi i produkteve të qumështit në tregun e gjelbërt

Kontrollimi në tregun e gjelbert përmes inspektorëve të ushqimit

Kontrollat vetanake të prodhuesve të produkteve të qumështit

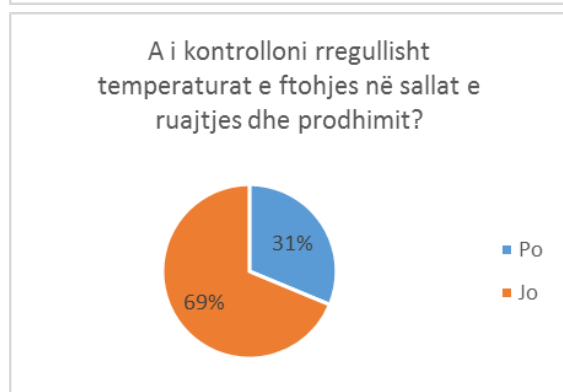
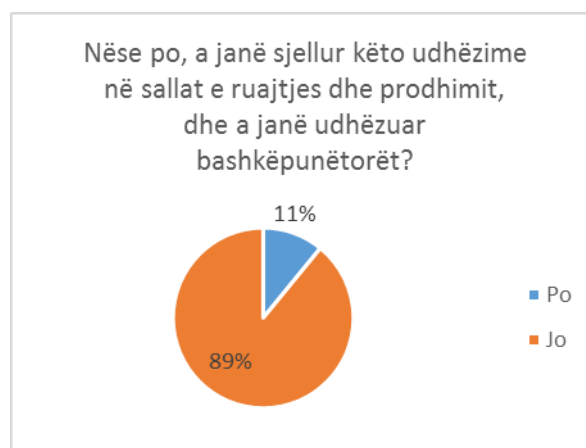
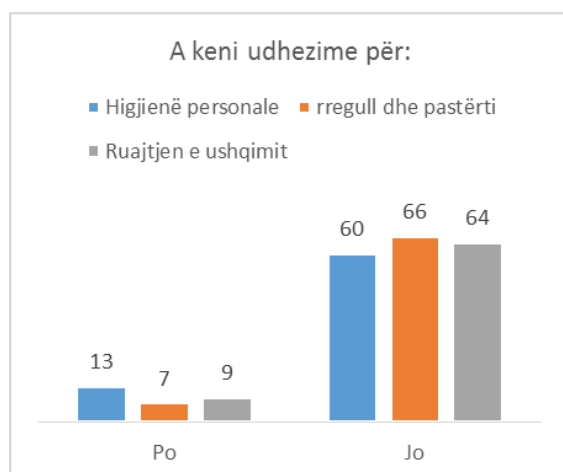
Kur çështja erdhi në dokumentacionin që dëshmon se prodhuesi ka udhëzime, një analizë të rrezikut dhe informacion në lidhje me produktet dhe datën e tyre të skadimit, të gjithë prodhuesit e pranuan që të mos posedojnë ndonjë nga këto dokumente. Kjo nuk është vetëm standard në çdo vend të BE-së për të mbajtur dokumentet e tilla në stalla e tregut, kjo është gjithashtu një detyrim në bazë të Ligjit të Kosovës për Ushqimin për të mbajtur këto dokumente. Në çfarë mënyre tjetër një konsumatorë mund të jetë i informuar siç duhet në lidhje me produktet?

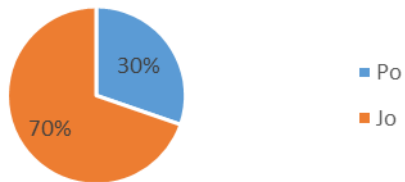
Ne kemi pyetur të gjithë shitësit për masat konkrete të vetë kontrollit. Ligji i Kosovës mbi Ushqimin i detyron operatorët e ushqimit për të kontrolluar rregullisht kushtet higjienike të prodhimit në secilin objekt nën kontrollin e tij (art. 18). Megjithatë, qeveria deri më tani ka dështuar për të dalë me një udhëzim administrativ që përshkruan masat kyçe pragmatike të prodhuesve të vegjël të produkteve të qumështit. Prandaj ne kemi pyetur të gjitha pyetjet të cilat janë relevante në vendet e tjera të BE-së sikurse Gjermania dhe Franca, si dhe në Zvicër.

Rezultati: një numër shumë i vogël i prodhuesve në Kosovë plotësojnë kërkesat minimale të vendeve të tjera. Këto kërkesa përfshijnë kontrollin rregullt të temperaturës në dhoma, përdorimi i recetave dhe dokumentacionit që dëshmon pastrimin rregullt në dhoma dhe tualete.

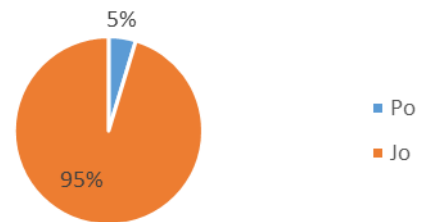
Fakti se një numër shumë i vogël i prodhuesve tashmë ka bërë (ose pretendojnë të kenë bërë) një vetë kontroll minimal, është një dëshmi se vetë kontrolli është i menagjueshëm dhe i arsyeshëm.

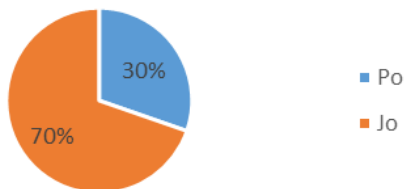
A keni plane për pastrim për sallat e ruajtjes dhe prodhimin dhe të tualetëve

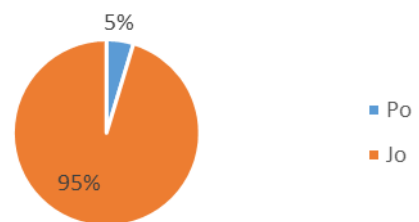
Nëse po, paraqitni pastrimin e rregullt në fletat kontrolluese?

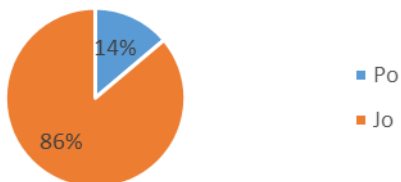
A keni plane për pastrim për sallat e ruajtjes dhe prodhimin dhe të tualetëve

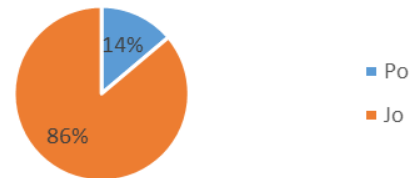
Nëse po, paraqitni pastrimin e rregullt në fletat kontrolluese?

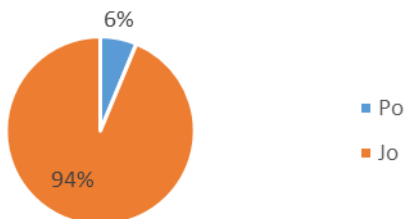
A posedoni reçeta me shkrim për prodhimet e juaja?

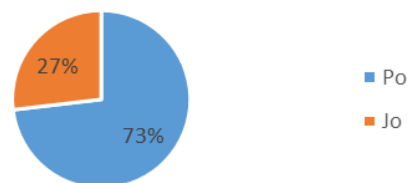
A e dokumentoni kontrollin e kualitetit të prodhimin?

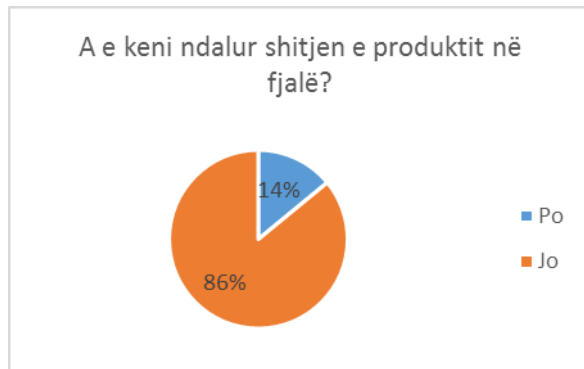
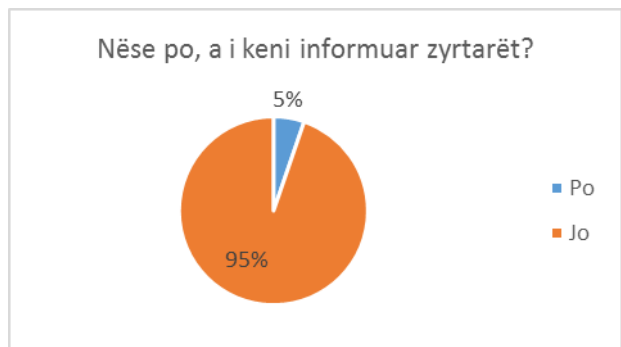
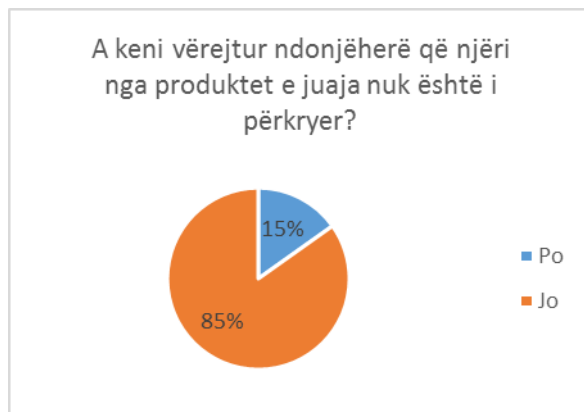

A i etiketoni produktet menjëherë pas prodhimin të tyre?

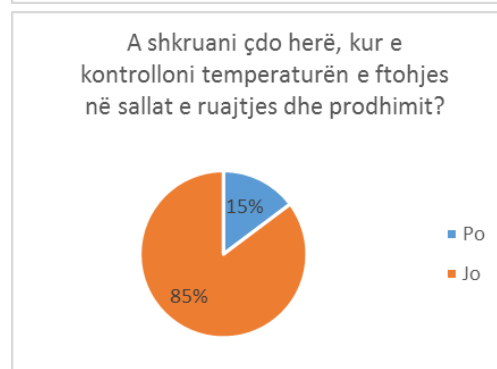
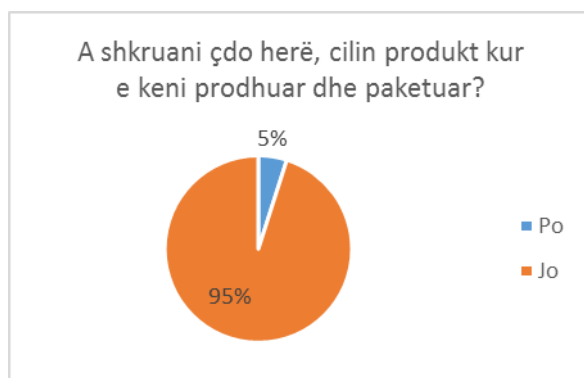
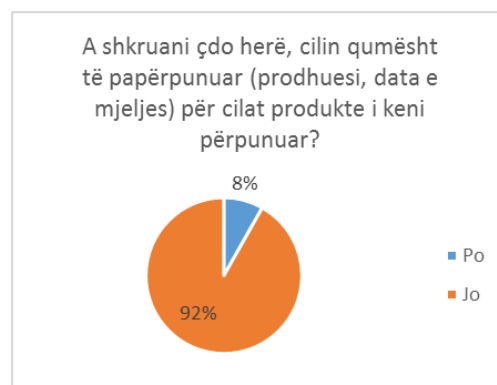
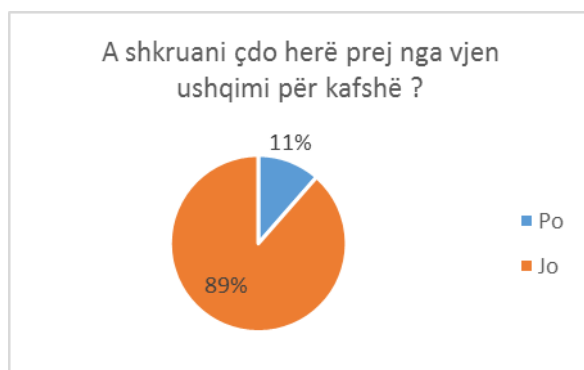
A e dinë anëtarët e familjes dhe bashkëpunëtorët rrjedhën e prodhimin dhe e kontrollimit?

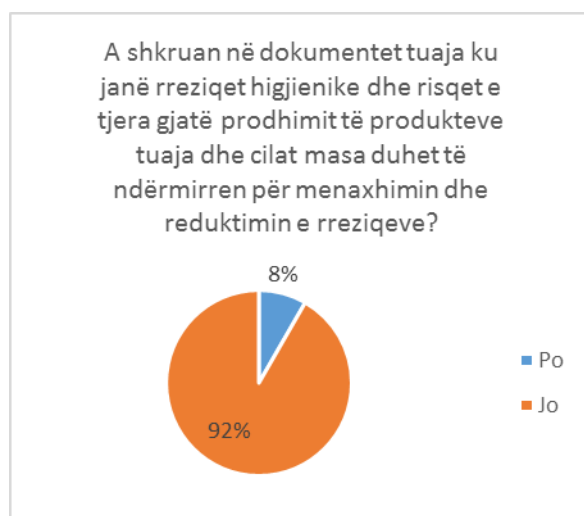
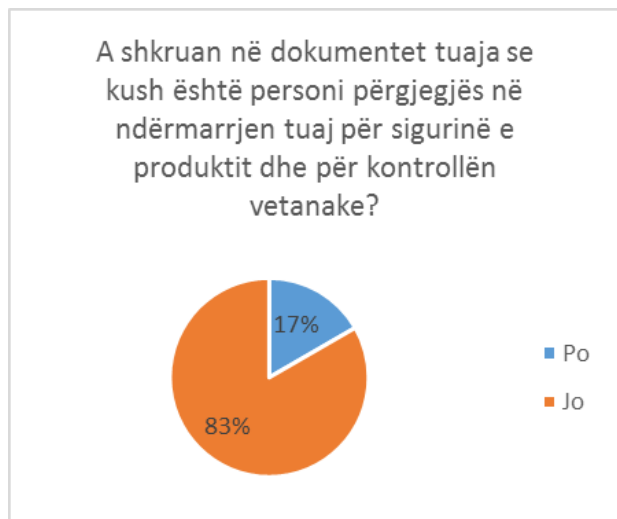

Gjurmueshmëria e produkteve që shiten në tezga

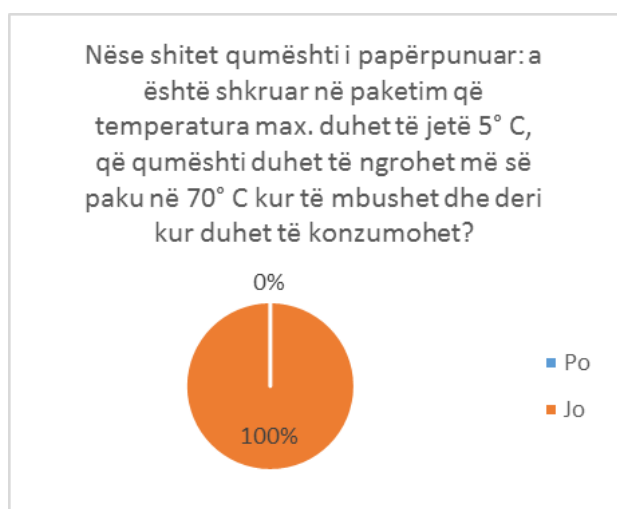
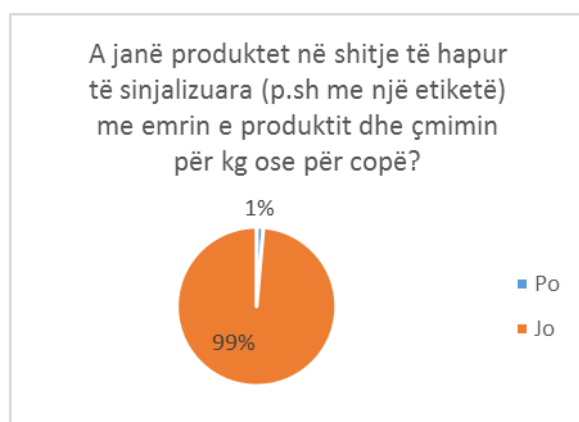
Lidhur me sistemin e vetë-kontrollit është gjurmueshmëria e produkteve. Vetëm atëherë kur prodhuesit i mbajnë të dhënat për qumështin nga ferma deri konsumatori, mund të gjurmohet prapa produkti. Kjo është veçanërisht e rëndësishme dhe relevante kur një produkt nuk i përmbush standardet e cilësisë minimale ose kur ndodh një problem shëndetësor. Atëherë, kjo është detyrë e inspektorateve së bashku me prodhuesin për të identifikuar burimin e një problemi.

Etiketimi i produkteve në tezga

Ndryshe nga vendet tjera europiane, prodhuesit që shesin produktet e qumështit në tregun e gjelbërt në Kosovë nuk etiketojnë produktet, si dhe nuk shkruajnë çmimet në produkte. As edhe një shitës informon në mënyrë të përshtatshme për përdorimin e qumështit të papërpunuar.

Dallimet rajonale në tregjet e gjelbra në Kosovë

Ne nuk kemi vërejtur dallime të konsiderueshme në mes të tregjeve të gjelbrëta. Të gjitha marketet janë në kushte katastrofike:

- mjedis të papastërt,
- produkte të pambrojtura dhe të ekspozuara ndaj njerëzve,
- mbajtja e produkteve në tokë (edhe kur tavolinat ishin në dispozicion!!!),
- mungesë e sistemit të ftofjes,
- ruajtja e produkteve nën diell, nganjëherë në temperatura të larta (rreth 30 deri në 40°C),
- numri i lartë i shitësve në rrugë,

Në mënyrë që të japim disa përshtypje në lidhje me kushtet, më poshtë kemi paraqitur pjesë të përmbledhjet e intervistuesve tanë që kishin shkuar në tregjet e gjelbra, si dhe disa foto.

Komuna: Prishtinë, Tregu i Gjelbërt “Te Plepat”, Data e Vizitës: 05 Gusht 2014

- Produktet të bulmetit të cilat gjendeshin në stenda të “mbuluara” por pa asnjë mbrojtje për këto produkte, pasi që jemi të njohur për ndjeshmërinë ndaj këtyre produkteve.
- Kushtet që ofron ky treg në Prishtinë nuk i përmbush as ato minimale, ku shumë produkte ishin të ekspozuara në rrugë.
- Produktet të ekspozuara në diell, nuk kishin kushte për ruajtjen e produkteve as për mirëmbajtjen e higjienës. Për produktet e bulmetit ishte i ndërtuar gjoja se vendi adekuat si depo mirëpo kushtet ishin në gjendje të mjerueshme.
- Nuk kishte ujë, detergjent dhe toalet afër.
- Njëri nga intervistuesit theksoi se përvec kushteve të këqija, ka edhe plot inskete brenda atij objekti.

Komuna: Prishtinë, Tregu i Gjelbërt “Ulpianë”, Data e Vizitës: Dhe me datë 26 Gusht 2014

- Produktet që shiteshin ishin qumësht i papërpunuar, qumësht i dhisë, djath, djath i dhisë, gjizë, mazë.
- Brenda tregut kishte vend të caktuar për produktet e bulmetit ku ne atë vend kishte dhe klimë, mirëpo ujë ishte shumë larg, toaleti poashtu larg.
- Fermerët ishin shumë të ngurtë sa i përket dhënies së informatave dhe insistonin që mos të intervistohen dhe të mos i fotografojmë, insistonin që mund ti fotografojmë produktet.

Komuna: Gjilan; Tregu i bulmetit; Data e Vizitës: 09 Gusht 2014

- Produktet e qumështit shiteshin edhe në rrugë dhe atë përballë semaforëve.
- Në këtë treg gjendja ishte katastrofale, produktet ishin plotësisht të pambrojtura.
- Ditën që kishim vizitën ishte dhe koha me shi dhe rrugët e tregut ishin përplot baltë, pasi që tregu nuk posedonte ndonjë infrastrukturë të përshtatshme.
- Sa i përket ujit, nuk flitej fare që ka afër ujë e toalet.
- Stenda kishte, por vetëm si emër, pasi që produktet ishin në tokë.
- Shumicën e intervistave i bëmë me hezitim, ku fermerët, tregtarët nuk dëshironin të bisedonin me ne.

Komuna Mitrovicë; Tregu i bulmetit; Data: 09 Gusht 2014

- Gjendej në treg të gjelbërt i cili ishte një treg i madh, produkte të bulmetit kishte përplot në rrugë, ku shiteshin, qumësht, djath, kajmak, gjizë.
- Produktet nëpër rrugë kuptohet që ishin krejtësisht të pambrojtura ku i ekspozoheshin temperaturave të larta, papastërtisë.
- Brenda tregut ishte vendi i veçantë për produktet e bulmetit, në krahasim me vendet e tjera këtu kushtet ishin më të mira, ku brenda kishte ujë të ngrohtë dhe detergjente, toalet mirëpo kishte mungesë të madhe të pastërtisë.

Komuna Podujevë; Tregu i bulmetit; Data: 16 Gusht 2014

- Produktet e bulmetit shiteshin në buzë rrugës së tregut.
- Produktet që shiteshin ishin: qumësht i papërpunuar, djath, mazë, gjizë etj.
- Stenda nuk kishte asnjë, produktet që shiteshin qëndronin në tokë.
- Ky treg nuk i plotëson aspak kushtet e duhura.

Komuna Skënderaj; Data: 18 Gusht 2014

- Një treg në të cilin shiteshin gjëra nga lloje të ndryshme, ku në këtë treg kishte edhe produkte të bulmetit si qumësht, djath, mazë, por jo aq shumë pasi që shitësit deklaruan që produktet e bulmetit nga kjo anë dalin i shesin në treg të Mitrovicës.
- Produktet e bulmetit në këtë treg shiten në kushte shumë të këqija,
- Kishte produkte që shiteshin përfundimisht prokolicës së traktorit.
- Kishte tregtarë që me fjalë të këqija na përurën nga vendi i vizitës, dhe as nuk na lejonin të bënim më shumë foto.

Komuna Lipjan; Tregu i gjelbërt; Data: 18 Gusht 2014

- Produktet sikurse në tregjet tjera ishin plotësisht të pambrojtura, që nuk i plotësonin aspak kushtet për këto produkte.
- Produktet e bulmetit ishin të ekspozuara në diell, afër plaqkave.
- Shitësit e bulmetit hezitonin të flisnin me ne.

Komuna Drenas; treg; Data: 21 Gusht 2014

- Në tregun e Drenasit nuk hasëm shumë në produkte të bulmetit, dhe ato produkte që i hasëm ishin të ekspozuara në kushte jo të mira, ku në afërsi të tyre shitej duhan, gjësende të ndryshme, pemë dhe perime.
- Gjendja në këtë treg ishte shumë e keqe, pa ujë, toalet, konteinerë të hapura.
- Nga 3 shitësit që gjendeshin aty, dy nga ta na dhanë intervistë ndërsa tjetri as nuk na lejoi të fotografojmë.

Komuna Shtime; Tregu i Gjelbërt; Data: 22 Gusht 2014

- në këtë vend gjendej i ndarë nga qytetëza,
- në këtë treg shiteshin produkte të bulmetit të cilat nuk kishin as edhe një stendë.
- produktet e bulmetit shiteshin edhe në qendër të qytetës, ku qëndronin në tokë. Poashtu produkte të bulmetit shiteshin edhe në brendsi të tregut të gjelbërt por kushtet në këtë treg ishin minimale. Vendi ku qëndronin ishte i lagësht, pa asnjë mbrojtje.
- tregtarët nuk ishin të sjellshëm gjatë intervistimit, dhe kishte edhe të atillë që nuk donin asesi të intervistoheshin dhe nuk na lejonin të fotografojmë.

Komuna Kaçanik; Tregu i Gjelbërt; Data: 22 Gusht 2014

- Produktet e bulmetit qëndronin në tokë, pa asnjë mbrojtje, stenda ujë dhe toalet,
- Mbeturinat qëndronin afër, ku vetë shitësit në fund i largonin.

Komuna: Gjakovë; tregu e bulmetit; Data e Vizitës: 18 Gusht 2014

- Brenda tregut të gjelbërt, i cili i tëri është i mbuluar, gjendet edhe hapësira e ndarë me xhama për shitjen e qumështit dhe produkteve të tij. Në këtë hapësirë të mbyllur me xhama kishte hapësirë vetëm për dy shitës, derisa të tjerët shitnin produktet e tyre jashtë kësaj hapësire. Hapësira brenda kishte qeramikë, lavabo si dhe kishin tualet në afërsi.
- Shitësit ishin shumë rezistues në dhënien e informacioneve, shitësit kanë filluar të kërcënojnë intervistuesit që të largohen. Për këtë arsye kemi mundur së paku të përfundojmë një intervistë, kemi arritur ti bëjmë tri foto dhe nuk na është lejuar më shumë as në pjesën e jashtme.

Komuna: Klinë; Tregu i bulmetit; Data e Vizitës: 19 Gusht 2014

- Tregu ishte i hapur, kishte tezga, i tërë tregu ishte i pashtuar.
- Nuk kishte ujë, as tualet në afërsi.
- Në hapësirat e tregut vëreheshin mbeturinat.
- Uji i kanalizimit qëndronte afër produkteve. Shitësit theksonin që uji i kanalizimeve gjithmonë qëndron në këtë hapësirë.
- Nuk ka hapësirë për ruajtjen e produkteve për mbylljen e tyre, edhe pse kishte tezga në pjesë të ditës produktet ju ekspozonin diellit.

Komuna: Prizren; Tregu i bulmetit në Ortakoll; Data e Vizitës: 13 Gusht 2014

- Tregu ishte i mbyllur, kishte tezga dhe një lavabo për larjen e duarve, gjithashtu kishte qeramikë.
- Dy fermerë ishin para tregut duke shitur produkte dhe produktet e tyre ishin të ekspozuara në diell.
- Për produkte nuk kishte hapësirë për ruajtjen e tyre, ishin të zbuluara dhe kishte numër të madhe të insekteve (miza),
- Si fermerët ashtu edhe blerësit pinin duhan në hapësirën e brendshme të tregut.
- Tregu nuk kishte tualet dhe fermerët theksonin që përdorin tualetet e kafiterive.

Komuna: Deçan; tregu e bulmetit; Data e Vizitës: 14 Gusht 2014

- Tregu i mbuluar, kishte tezga në të cilat në disa kishte produkte të qumështit.
- Në disa tezga ishin të gjitha produktet bashkërisht.
- Një krua për larjen e duarve, nuk kishte qeramikë, posedonte edhe tualet në afërsi të tregut.
- Nuk ka hapësirë për ruajtjen e produkteve dhe për mbylljen e tyre, por nuk kishte insekte (miza),
- Fermerët ashtu edhe blerësit pinin duhan në hapësirën e tregut.

Komuna: Rahovec; Tregu i bulmetit; Data e Vizitës: 23 Gusht 2014

- Nuk i përmbush kushtet minimale.
- Rruga kryesore që lidh Rahovecin me magjistralen Gjakovë-Prizren kalonte shumë afër ku produktet ishin të ekspozuara në rrugë.
- Të gjitha produktet ishin të ekspozuara në diell,
- Nuk kishte kushte për ruajtjen e produkteve as për mirëmbajtjen e higjienës.
- Tualetin e përdornin të kafiterive për arsye se në treg nuk kishte tualet dhe as ujë.
- Fermerët ishin shumë të ngurtë sa i përket dhënies së informatave dhe insistonin që mos të intervistohen dhe të mos i fotografojmë, insistonin që mund ti fotografojmë produktet po jo edhe vetë shitësin.

Komuna: Istog; tregu i bylmetit; Data e Vizitës: 14 Gusht 2014

- Tregu i mbuluar, dhe i ndarë. Tregu i pemëve dhe perimeve kishte një hapësirë të mbyllur, gjithashtu edhe tregu i bulmetit,
- Në tregun e bulmetit para hyrjes kishte fermerë që shitnin produkte të qumështit dhe qumësht të ekspozuar në diell.
- Hapësira brenda ishte e papastërt, ku kishte mbeturina dhe fekale.
- Kishte tezga në të cilat ishin disa produkte të qumështit.
- Nuk kishte ujë as tualet në afërsi të tregut.
- Nuk ka hapësirë për ruajtjen e produkteve për mbylljen e tyre.
- Si fermerët ashtu edhe blerësit pinin duhan në hapësirën e tregut.

Komuna: Pejë; Tregu i bulmetit; Data e Vizitës: 13 Gusht 2014

- Gjendet në qendër të qytetit në rrugën Mehmet Pasha, ku në brendësi ishte tregu i bulmetit ishte i hapur.
- Kishte tezga dhe një krua për larjen e duarve, por nuk kishte qeramikë.
- Pasi që tregu ishte i hapur edhe pse kishte tezga në pjesë të ditës produktet ju ekspozoheshin diellit.
- Në hyrje të tregut kishte shitës që produktet ishin të ekspozuara në diell. Nuk ka hapësirë për ruajtjen e produkteve për mbylljen e tyre.
- Kishte numër të madhe të insekteve (miza).
- Si fermerët ashtu edhe blerësit pinin duhan në hapësirën e tregut.
- Tregu nuk kishte tualet.

Përfundim

Tregjet e gjelbërta në Kosovë nuk plotësojnë ndonjë standard minimal higjienik (standarde të Kosovës, standardi i BE-së) për të shitur produktet e qumështit. Prodhuesit që shesin produktet e qumështit nuk përmbushin ndonjë standard minimal higjienik që do të lejojnë një shitje pa rrezik serioz shëndetësor ndaj popullit të Kosovës. Ekziston një nevojë shumë urgjente për të rregulluar tregjet e gjelbërta, për të zbatuar politikat ekzistuese për cilësinë e qumështit dhe higjienës së ushqimeve të lëndëve, dhe të ndalojnë shitjet e produkteve të qumështit nga prodhuesit që nuk kanë ndonjë licencë dhe nuk shesin produkte me standarte minimale për higjienë.

Fotot e shitjes së produkteve të qumështit në disa nga tregjet e gjelbërta të Kosovës

Foto Prizren: Shitje të hapura të produkteve të qumështit të nxehta në kontenierë plastike jashtë tregut të gjelbërt, të ekspozuara në diell intensiv (gati 40°C), pranë rrugës dhe të ekspozuar ndaj njerëzve.

Foto Prizren: Djathi i paftofur (nxehtë) dhe i ekspozuar ndaj mizave; si shkak i deponimit johigjienik, djathi merr ngjyrë të verdhë. Tregu i Gjelbërt në Ortakoll.

Foto Prizren: Mungesë higjienë: një klient prek djathin e hapur me duar në tregun e gjelbërt në Ortakoll.

Foto Prizren: Djathi i bardhë i pambrojtur, i paftohur, i ekspozuar në tregun e gjelbërt në Ortakoll.

Foto Istog: Produktet në tokë, në paketime johigjienike, shitësit nuk përdorin kurrë dorëza për të nxjerrë djathin.

Foto Gjakova: Nganjëherë konteinerët plastikë me djathë të freskët mbulohen me peshqirë.

Foto Prizren: Produktet janë totalisht të pambrojtura – njerëzit mund të pështynë në produktet e hapura në tregun e gjelbërt në Ortakoll

Foto Drenas: Shumica e konteinerëve nuk mbyllen kurrë, sikurse ata me djathë të bardhë apo djathë të freskët.

Foto Kaçanik: Qumështi i papërpunuar ruhet në ujë të 'ftoftë', më i nxehtë se 6°C, prandaj edhe ekziston një rrezik.

Foto Klina: Shitja e produkteve të qumështit pranë mbeturinave dhe tepricës së ushqimit në tokë.

Foto Peja: Tezga (stalla e shitjes), por jo mbrojtje ndaj pështyrjes dhe mungesë e ftoftjes.

Foto Ferizaj: Mungesë e mbrojtjes së produkteve nga klientët.

Foto Kaçanik: Qumështi i papërpunuar nuk ruhet i ftoftë, mbushet johigjienikisht në shishe PET. Ç'ka ka brenda? Pa etikete! Çfarë sasiye ka brenda? Nganjëherë më shumë, nganjëherë më pak.

Foto Podujevë: Shitja e produkteve të qumështit në rrugë dhe pranë rrugës.

Foto Shtime: Djathi i freskët në kontenerë plastikë për ngjyra, minerale dhe akrilik. Askush nuk kontrollon se si prodhuesit pastrojnë këto kontenerë para përdorimit të tyre për produktet ushqimore.

Foto Ulpiane: Higjiena?

Foto Gjilan: Kontenerë të ndryshëm për ngjyra, të mbushura me djathë. Duket se klientët besojnë më shumë në fuçi druri pasi që një prej tyre tashmë është bosh. Fuçitë e druri janë të vështira për të pastruar.

Foto Mitrovica: Shitje sikurse në raftat e supermarketëve.

Foto Mitrovica: Produktet e djathit në tokë, ndërsa tavolinat nuk janë përdorur. A është me të vërtetë problemi mungesa e infrastrukturës?

Foto Mitrovica: Dielli është shumë intensiv dhe nxen qumështin e papërpunuar (i cili duhet të nxehet deri në minimum në 70 ° C, por jo në treg!)

Foto Prishtina: Këtu një nga problemet është infrastruktura e dobët.

